

Apró közlemények / Short communications

1. *Schoenoplectus mucronatus* (L.) Palla újabb előfordulásai az Észak-Alföldön / New occurrence of *Schoenoplectus mucronatus* (L.) Palla in the Samicum region (E Hungary)

A szúrós káka (*Schoenoplectus mucronatus* (L.) Palla) kisebb állományait találtuk 2006-ban Gulács mellett (Beregi-sík, Samicum), az egykori Petőfi-tanya almása melletti lucernás belvizes foltján (KEF 7900.2), majd 2016. október 11-én, Milota település külterületén, a Pál-Deák nevű dűlőben található leeresztett halastó mocsári növényzet borította rézsűjén (Szatmári-sík, Samicum) (KEF 7902.2). Utóbbi területen az 1960-as 70-es években nagyüzemi rizstermesztés folyt.

Bár BOROS (1960) jelezte a fajt egy Kölcse melletti rizskultúrából (Szatmári-sík, Samicum), de úgy tűnik, több mint 40 évig ez volt a faj egyetlen dokumentált előfordulása az Észak-Alföldön. Vélhetően ez az adat került be a *Synopsis*ba (Soó 1973), majd utóbbit idézte FINTHA (1994) is.

Az új adatok azért is érdekesek, mert *A magyarországi edényes flóra határozója* (SIMON 2004), vagy az *Új magyar fűvészkönyv* (LÁJER 2009) az Észak-Alföld flórajárásból már nem említi a faj jelenlétét, és *A Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza* (BARTHA *et al.* 2015) sem jelenít meg elterjedési adatot a flórajárásból. A fajnak a flórajárásból származó előfordulását igazoló herbáriumi lapot nem találtunk. Legközelebbi adatai a debreceni Soó Rezső Herbárium, valamint a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárának herbáriuma szerint is az Észak-Nyírségből (Nyírmada – Boros, 1927; Mátészalka – Boros, 1926) származnak. A fajt CSAPODY (1953), valamint BOROS (1960) tanulmányai az Alföld egyik elterjedt rizsgyomjaként aposztrofálják. Az elmúlt két évtizedben végzett vizsgálatok (MOLNÁR & PFEIFFER 1999, MOLNÁR & GULYÁS 2001) szerint a faj az Alföld belvizes szántóin többfelé megjelenik, de a szerzők az észak-alföldi előfordulását nem erősítették meg. A faj előfordulását ezidáig az Észak-Alföld más kistájain, így a Bodroghközben (TUBA *et al.* 2008, SZIRMAI *et al.* 2008), valamint a Rétközben (SZIGETVÁRI & OLÁH 2012, OLÁH & SZIGETVÁRI 2014) sem észlelték.

Köszönjük Nótári Krisztinának és Molnár V. Attilának, hogy az ELTE Fűvészkert herbáriumában, valamint Somlyay Lajosnak és Takács Attilának, hogy az MTM Növénytar herbáriumában és a debreceni Soó Rezső Herbáriumban a tárgyalt faj példányait számunkra átnézték. Takács Attilának köszönjük továbbá az irodalmazásban nyújtott segítségét.

HORVÁTH Dénes¹, HÖDÖR István¹, GULYÁS Gergely^{1*} & MAGOS Gábor²

2. Királyharaszt (*Osmunda regalis* L.) újabb állományának megkerülése Belső-Somogyban / New occurrence of *Osmunda regalis* L. in Inner Somogy (SW Hungary)

2016. november 11-én lápok felmérése során az *Osmunda regalis* új állományára bukkant Kozma-Bognár Tamás, a DDNP Igazgatóság természetvédelmi őre, Barcs határában, a Fehértó dűlőnek nevezett területrészen. Itt 77 tövet számláló, fiatal egyedekből álló csoportja

került elő, egy éger- és nyírelegyes fiatal tölgyesben, egy már félig feltöltődött árok mentén, észak-déli irányban elszórva.

2016. november 12-én Kozma-Bognár Tamás és Horváth Zoltán (DDNP Igazgatóság) kereste fel az élőhelyet. A bejárás során az előző nap megtalált fiatal egyedektől körülbelül 200 méterre délnyugatra Horváth Zoltán további töveket talált. Ezen a területrészen 21 tő idős egyed, míg kissé távolabb, mintegy 10–20 méterrel nyugatra még 8 fiatal példány került elő. Az itt található állományt kedvezőbb életfeltételeket biztosító égeres láperdő és kékperjés láprét találkozásánál találtuk meg. Ezen területen megfigyelt jellemző fajok: *Alnus glutinosa*, *Carex elata*, *Hottonia palustris* és *Ludwigia palustris*. A faj számára alkalmas élőhelynek tűnő, mélyebb fekvésű égeres területrészek bejárása során, az eddig megtalált példányoktól északra még további 8 fiatal egyed került elő. Ez a 8 tő már Csokonyavisonta közigazgatási területén található a Hosszúnyíres dűlőnév alatt. Így az újonnan előkerült populáció nagysága mintegy 114 tövet számlál.

Korábban hazánkban csak a Barcsi Borókás területén, 2 lelőhelyen volt ismert a faj. Ezek az állományok a most megtalált élőhelytől 8–9 km-re találhatóak, a Darány melletti Nagyberék nevezetű égerláp szélén 129 tő, míg kb. 1 km-rel odébb további 21 tő. Ezzel tehát egy újabb, hazai tekintetben jelentős példányszámú állománya került elő a királyharasztnak.

HORVÁTH Zoltán³ & KOZMA-BOGNÁR Tamás^{3*}

3. Új védett növényfaj, a poloskaszagú kosbor (*Orchis coriophora* L.) a Dél-Tiszántúlon / Occurrence of *Orchis coriophora* L. in the South-Tiszántúl region (SE Hungary)

2016. május 19-én egyetlen tő poloskaszagú kosbort (*Orchis coriophora*) találtunk a Körös-Maros Nemzeti Park Csanádi puszták három pusztafoltból álló területi egységének legdélebbi pusztáján, a Királyhegyesi-pusztán. A megtalált tő Királyhegyes községhatárába esik, Királyhegyes belterületétől ÉK-re 6 km-re és Csanádalberti belterületétől 3 km-re DNY-ra (KEF: 9690.3.). A Tiszántúlról korábban nem volt ismert adata ennek a fajnak (vö. FARKAS 1999, MOLNÁR V. 2011).

Hazai termőhelyein kiszáradó láprétek, mocsárrétek, szikes és homokpuszták, löszgyepek, nedves és száraz homoki rétek, homoki és száraz tölgyesek növénye. Fő elterjedési területe Magyarországon a Duna–Tisza közére és a Dunántúlra tehető. A Tiszától keletre csak a Nyírségből voltak adatai.

A megtalált növény egy 25–30 évnél régebben visszagyepesedett parlagon él, mely a környezetéből 1–1,5 méterre kiemelkedő löszhát, szikes gyepekkel és a Királyhegyesi Száraz-ér vonulatának szikes mocsarával körbevéve. A gyepesedett parlag jellegzetes növényei (gyakoriság 5–1-ig) 4: *Poa angustifolia*, *Festuca rupicola*, *Medicago falcata*, 3: *Carex praecox*, *Trifolium campestre*, *Veronica arvensis*, *Vicia angustifolia*, *Vicia hirsuta*, 2: *Astragalus austriacus*, *Galium verum*, *Lathyrus tuberosus*, *Koeleria cristata*, 1: *Ajuga genevensis*, *Bromus hordeaceus*, *Carduus nutans*, *Cerastium brachypetalum*, *Geranium pusillum*, *Hypericum perforatum*, *Plantago lanceolata*, *Potentilla argentea*, *Salvia austriaca*, *Silene alba*, *Thymus pannonicus*, *Verbascum phoeniceum*.

A területet évek óta kaszálással és enyhébb sarjülegeltetéssel kezeli a KMNPI. A 2015-ös esztendőben azonban a szokásosnál erősebb legeltetést kapott a gyepek. Egészen rövidre legelték a marhák, és a talajon fekvő avart is széttaposták. Elképzelhető, hogy ennek köszönhetően tudott megjelenni a növény.

BALOGH Gábor⁴, SALLAINÉ KAPOCSI Judit^{4*} & BOTA Viktória⁴

4. Karcsú sisakvirág (*Aconitum variegatum* subsp. *gracile* (Rchb.) Gáyer) előfordulása Göcsejben / Occurrence of *Aconitum variegatum* subsp. *gracile* (Rchb.) Gáyer in Göcsej (W Hungary)

2016. augusztus 24-én Göcsej délkeleti részén (Oltárc, Márki-rét; N46.540908° E16.860581°) egy bükkös északi erdőszegélyében és az erdőt követő rét oldalában a kisvasút töltése mentén nagyjából 30 tő virágzó karcsú sisakvirágra leltem.

A taxon Magyarországon ritka. Előfordulását korábban még nem jelezték erről a területről. Viszonyítási alapként a Károlyi-Pócs-féle flóramű-sorozatot használtam, melyben a faj nem szerepel. A legközelebbi előfordulása a Kőszegi-hegységben van (8665/2, 8664/4), de ez vitatott őshonosságú BARTHA *et al.* (2015). Ezek rendre a kőszegpatyi GÁYER (1932) és bozsoki JEANPLONG (1991) előfordulások. Az Új magyar fűvészkönyv szerint közelebb, a Nyugat-Dunántúlon (Vasi-dombság, Kőszegi-hegység) és a Dunántúli-középhegységben (Uzsa) is előfordul, bár az őshonosság szintén kérdéses KIRÁLY *et al.* (2009).

A természetes előfordulás jelen esetben is megkérdőjelezhető, mivel a területtől légvonalban 600 m-re egy vadászház található, viszont a helyi erdészek, vadászok nem tudnak szándékos betelepítésről.

HEILIG Dávid⁵

5. A *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce újabb előfordulása a Nyugat-Dráva síkon / New occurrence of *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce in West-Drava-plain (SW Hungary)

2016-ban a gyékényesi „Közúti-tó” közelében található *Ophrys sphegodes* állomány felmérése során találtuk meg a *Cephalanthera damasonium* 117 virágzó tövét [9767.4]. A kavicsbányató melletti élőhely másodlagos, bolygatott terület, ahol a növény egyedei *Solidago gigantea* állomány szélén, nyárfák alatt nyílnak. Eddig a Nyugat-Dráva síkról Károlyi, illetve Héjjas előfordulási adatai voltak ismertek (vö. HÉJJAS & BORHIDI 1960, KOVÁCS 2005, MOLNÁR V. 2011).

BODORIK Janka⁶ & TOLDI Miklós⁶

Irodalom / References

- BARTHA D., KIRÁLY G., SCHMIDT D., TIBORCZ. V., BARINA Z., CSIKY J., JAKAB G., LESKU B., SCHMOTZER A., VIDÉKI R., VOJTKÓ A. & ZÓLYOMI Sz. (szerk.) (2015): *Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza*. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron.
- BOROS Á. (1960): Rizs-gyom tanulmányok. – *Agrobotanika* 2: 141–163.
- CSAPODY V. (1953): A rizs gyomnövényei. – *Annales Historico-Naturales Musei Nationalis Hungarici* 45 (4): 35–45.
- FARKAS S. (szerk.) (1999): *Magyarország védett növényei*. – Mezőgazda kiadó, Budapest, p. 307.
- FINTHA I. (1994): *Az Észak-Alföld edényes flórája*. – A KTM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 1. Természetvédelmi Alapítvány Kiadó, Budapest, 359 pp.
- GÁYER Gy. (1932): Új adatok Vasvármegye flórájához III. – *Vasvármegye és Szombathely város Kultúregyesülete és a Vasvármegyei Múzeum Évkönyve* 6: 7–11.
- HÉJJAS I. & BORHIDI A. (1960): Csurgó és környéke flórája. – *Botanikai Közlemények* 48: 245–256.
- JEANPLONG J. (1991): Új adatok Északnyugat-Dunántúl flórájának ismeretéhez III. – *Vasi Szemle* 45: 17–19.
- KÁROLYI Á. & PÓCS T. (1968): Délnyugat-Dunántúl Flórája I. – *Acta Acad. Paed. Agriensis* 6: 329–390.
- KIRÁLY G. (szerk.) (2009): *Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok*. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalfő, 616 pp.
- KOVÁCS J. ATTILA (2005): A Délnyugat-Dunántúl flórája VIII. (egyszikűek). Károlyi Árpád cédulakatalógusa alapján. – *Kanitzia* 13: 125–275.

- LÁJER K. (2009): *Schoenoplectus* Palla [*Isolepis* R. Br.] – Káka. – In: KIRÁLY G. (szerk.), *Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok*. ANP Igazgatóság, Jósvafő, pp. 546–547.
- MOLNÁR V. A. & GULYÁS G. (2001): Adatok hazai *Nanocyperon*-fajok ismeretéhez. VII. Az iszapnövényzet fajainak térképezése az Alföldön 2000-ben. – *Kitaibelia* 6 (1): 169–198.
- MOLNÁR V. A. & PFEIFFER N. (1999): Adatok hazai *Nanocyperion*-fajok ismeretéhez II. Iszapnövényzet-kutatás az ár- és belvizek évében Magyarországon. – *Kitaibelia* 4 (2): 391–421.
- MOLNÁR V. A. (szerk.) (2011): *Magyarország orchideáinak atlasza*. – Kossuth Kiadó, Budapest, 504 pp.
- OLÁH I. & SZIGETVÁRI Cs. (2014): A Rétköz természetközeli élőhelyeinek felmérése. – *Tájökológiai lapok* 12 (1): 63–74.
- SIMON T. (2004): *A magyarországi edényes flóra határozója*. – Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest.
- SOÓ R. (1938): *Schoenoplectus mucronatus*. – In: Soó R. (ed.), *A magyar flóra és vegetáció rendszertani növényföldrajzi kézikönyve V*. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 189–190.
- SZIGETVÁRI Cs. & OLÁH I. (2012): Tanulságok egy alig ismert kistáj, a Rétköz botanikai felmérése kapcsán. – *Kitaibelia* 17 (1): 144.
- SZIRMAI O., TUBA Z., NAGY J., CSERHALMI D., CZÓBEL Sz., GÁL B., SZERDAHELYI T. & MARSCHALL Z. (2008): A Bodroghöz növénytársulásainak áttekintése. – In: TUBA Z. (szerk.), *Bodroghöz (a magyarországi Bodroghöz tájmonográfiája)*. Lórántffy Zsuzsanna Szellemében Alapítvány, Gödöllő–Sárospatak, pp. 523–600.
- TUBA Z., SZIRMAI O., NAGY J., CZÓBEL Sz., CSERHALMI D., GÁL B., SZERDAHELYI T. & MARSCHALL Z. (2008): A Bodroghöz edényes flórája és annak jellemzői. – In: TUBA Z. (szerk.), *Bodroghöz (a magyarországi Bodroghöz tájmonográfiája)*. Lórántffy Zsuzsanna Szellemében Alapítvány, Gödöllő–Sárospatak, pp. 477–522.

Az Apró közlemények szerzőinek elérhetősége / Adresses of authors of Short communications

- (1) Bioaqua Pro Kft., H-4032 Debrecen, Soó Rezső u. 21.; gulyasg@bioaquapro.hu
- (2) Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, H-3304 Eger, Sándor utca 6.
- (3) Duna–Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, H-7602 Pécs, Pf. 312.; kozma.bognar.tamas@gmail.com
- (4) Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóság, H-5540, Szarvas, Anna-liget 1.; judit.kapocsi@kmnp.hu
- (5) H-9400 Sopron Ady út 5.; dahe@hotmail.hu
- (6) Dráva Szövetség, H-8851 Gyékényes, József A. u. 1.